

Demokratiaškoou'l'jummuž visio

Demokratiaškoou'l'jummuž ravvad demokratia da vuässõõttmõõžž

Demokratia vuâđđââvv vuõiggâdvuõttriikk, sää'nnvä'lddvuõđ, tää'ssäärv da ooumažvuõiggâdvuõđi ciistâst âânnmõ'sše. Demokratiaškoou'l'jummuž taarbšet tõn diõtt, ko demokraattlaž õhttsažkå'dd ij seeil da ouddân jiõččines. Õhttsaž pue'ttiäi'j peä'lnn lij vääžnai, što juõ'kk puõlvvõk mättai ââ'nned äärvast, tuõ'll'jed da oou'deed demokratia di taimmad demokraattlaž õhttsažkå'ddest.

Maai'lmveiddsânji demokratia vue'kk lij huânn'nam, leâša Lää'ddjânmmest tõt lij veâl åå'n miâlggâd pue'rr. Ä'rbbvuõđlaž õhttsažkåaddlaž vuässõõttmõš ij kuuitâg nu'tt kie'zz lää'ddnuõri miõl, da määng global ouddnemprosee'ss pe'jje demokratia kõõččmõõžž vuâllsi'žžen. Lââ'ssen na'ddjõs õhttsažkå'dd instituutiod lij huânn'nam, nuõri åskk jiiijâz vaaiktemvuäittmõõžžid lij u'cc, di äärv da fi'ttjõõzz lie polirisõõvvâm. Demokratiaškoou'l'jummuž âlgg oou'deed, što täid ouddnemprosee'ssid vuei'tet mu'tted positiivli'žžen di demokratia da õhttsažkåaddlaž vuässõõttmõõžž ravvee'jen.

Škooultõõzzâst lij kõskksaž rool demokraattlaž jie'llemnâlla škoou'l'jummmšest, hã't tõt ij vuei't čâu'dded pukid õhttsažkåaddlaž vaiggâdvuõđid. Ouddpeâm, vuâđđmätt'tõõzz da nuu'bb tää'zz päi'k poppâ'ttet pukid päärnaid da nuõrid. Mij činlmõõvvâp tãn visiošt jeä'rben škoou'l'jemtuõjju, koon tuejjeet pei'vvpõõrtin, škooulin da nuu'bb tää'zz mättstroi'ttlin.

Demokratia peä'lnn lij vääžnai, što juõ'kk päärnast da nuõrãst lij tuâggõõzzâst huõlkãni kudd da õõutverddsãž vuäittmõš vaaikted da vuässõõttãd nu'tt škooulãst ko še veiddsubun õhttsažkå'ddest, ouddmiãrkkãn vue'ssen meerlažõhttsažkå'dd toi'mmjummmšest. Demokratiaškoou'l'jummuš ij õõlg lee'd tã'lã harjitoõllmõš le'be mãka vaaiktummuš, pe'ce õlmm tãimm'mõš, vuãrrvaaiktõs da õhttsažtuãjj.

Visio: Demokratiaškoou'l'jummuš oudald teãđ, täãtt da tãimm'mõõžž

Demokratia keä'dgğjue'lğğ lij snããtnas teãtt. Teãtt lij vie'lt'tem, što oummu pã'ste vuässõõttãd da tãimmad õhttsažkå'ddest teknooloogaž, ekooloogaž da õhttsažkåaddlaž morddsi kõõskãst. Teãđ lââ'ssen taarbšet täãtt. Demokratia vuâđđââvv oummui tãttu raajjãd frijj, tää'ssãrvvsaž da määngjiõnnsãž õhttsažkå'dd. Demokraattlaž õhttsažkå'dd peä'lnn lij vääžnai, što teãtt da tãtt konkretisã'vve tãimm'mõšsãn, kãã'tt tuõ'llai da oou'dãd õhttsažkå'dd.

Demokratiaškoou'l'jummuš raajsmããvv snããtnas teãđ, demokratia tuãrjjei täãtt da demokraattlaž tãimm'mõõžž ool. Mij visio lij-i vuã'num kooum t-bukvain a'lğgi sãnna: teãtt, tãtt da tãimm'mõš.

Teãtt: Snããtnas teãtt lij demokratia keä'dgğjue'lğğ

Peâmm da škooultõs tä'kkee pärnaid da nuõrid piâssmõõžž snäätinas teâđ arra da ou'dde vaalmâšvuõđid ärvvtõõllâd tõn snäätinasvuõđ.

Škooultõs tuärjjad raajji da tiõttu vuâđđõõvvi mainstemkulttuur, kää'tt tuejjad vuei'tlvi'žžen puki vuässõõttmõõžž. Mainstemkulttuurâst õhttâ've teât di mättjee'ji kiõččlâ'stem-maai'lm, jee'resnallšem õhttsažkääddlaž kiõččâmkuu'lm di pue'ttiäi'j kuõskki vuârddmõõžž.

Päárnain da nuõrin lij pâstlvažvuõtt kriittlaž juurdčummsa di taarbšum teâđ demokratiast, ooumažvuõiggâdvuõđin, demokraattlaž taimm'mõõžžâst di õhttsažkääddlaž vaaiktummšest. Lââ'ssen sij pâ'stte reflektâ'sted juurdčemnaa'lid da tobddjid, kook vaaikte õhttsažkääddlaž taimm'mõ'šše.

Tätt: Demokratia vuâđđââvv oumui tattu raajjâd toi'mmjeei õhttsažkää'dd

Peâmm da škooultõs ravvee pärnai da nuõri demokraattlaž äärvaid da fi'ttjõõzid.

Demokratiaškoou'l'jummuš ravvad täätt määngkiõččâmkolmmsaž vie'ssummsa, kompromiissid da ciistâst õõ'nni mainstemkulttuu're. Demokraattlaž õhttsažkää'dd raajjâm diõtt taarbšet vuârrvaaiktõõžž da dialog, kooi täävtõssân jie leäkku õõut vuõigg kiõččâmkuu'lm kaunmõš le'be seämmamiõllsažvuõtt, pe'ce fi'ttjõõžž lââ'zstummuš da na'ddjõõžž raajjmõš.

Päärna da nuõr tâtta taimmad jie'llme'stez vasttõõzžlânji da keäll'jeeinalla di vä'ldded õhttsaž pue'r lokku. Sij čõnnâ'tte demokraattlaž jie'llemnâlla da tâtta vuässõõttâd aa'sši, koid keä'čče vääžn'jen, oou'dummsa ooumažvuõiggâdvuõđid ciistâst ââ'nee'l.

Taimm'mõš: Demokraattlaž õhttsažkää'dd oou'deet da tuõ'll'jet taimm'mõõžž veäkka

Demokratiaškoou'l'jummuš lij õhttsažkää'dd õhttsaž täävtõs. Õhttsažkääddlaž rajjâz da toi'mmjeei tuärjee demokraattlaž vuässõõttmõõžž da ta'rjee pärnaid da nuõrid kudd vuäittmõõžžid vuässõõttâd da vaaikted. Änn'jõž di odđ vuässõõttmõõžž da vaaiktummuž naa'lid oou'deet aktiivlânji.

Demokratia lij vue'ssen puki škoouli da mättstroi'ttli rajjsin da toi'mmjemkulttuurâst. Škooulin da mättstroi'ttlin jue'jjet da puu't'tet snäätinas teâđ di ravveet nuõri täätt taimmad demokraattlaž da õhttsažkää'dd raajji naa'lin. Škoouli da mättstroi'ttli aargâst da mätt'temvuõ'jjin tuejjeet vuei'tlvi'žžen juõ'kka vuässõõttmõõžž da demokraattlaž täaidai ouddnummuž. Puk pärna da nuõr vuäžžâ harjjnummuž jee'resnallšem demokraattlaž vaaiktummuž naa'lid.

Jee'res vuâlggsõõ'jin pue'tti pärnain da nuõrin lie õõutverddsa vuäittmõõžž vuässõõttâd aktiivlânji õhttsažkääddlaž tu'mmstõktuõjju da pue'ttiäi'j čâuddmõõžži vie'ssummsa.

Demokratiaškoou'l'jummuž visio õlmstõ'tteš meersaž demokratiapeei'v 23.9.2025. Visio lie leämmaž kee'rjte'men vue'l'nn kuâsttjeei toi'mmjeei.

- Ee'ttik-kää'dd kanslia
- Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liitto HYOL ry
- Jyväskylä universite'tt
- Kehittämiskeskus Opinkirjo
- Nuõrisue'rğğ
- Nuorten Suomi Ry
- Vuõiggâdvuõttministeria
- Mätt'tõs- da kulttuurministeria
- Mätt'tõshalltõs
- Sitra
- Turku universite'tt